

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/54-2-42>**Надія СЕНЬОВСЬКА,***orcid.org/0000-0003-2220-1498**кандидат педагогічних наук,**доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти**Тернопільського національного педагогічного університету**імені Володимира Гнатюка**(Тернопіль, Україна) ipp56@tnpu.edu.ua***Ірина НЕСТАЙКО,***orcid.org/0000-0002-7022-0573**кандидат педагогічних наук,**доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти**Тернопільського національного педагогічного університету**імені Володимира Гнатюка**(Тернопіль, Україна) nestajko_irena@ukr.net*

ПРОФЕСІЙНА САМОРЕГУЛЯЦІЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВЕБІНАРІВ ДЛЯ ПЕДАГОГІВ У МИРНИЙ І ВОЄННИЙ ЧАС

У статті здійснено аналіз вебінарів як частини сучасного освітнього процесу України – європейської держави. Розкрито роль вебінарів у межах дистанційного навчання та підвищення кваліфікації. Схарактеризовано дослідження вебінарів як форми та як технології навчання. На основі опрацювання наукової літератури класифіковано їх недоліки та переваги. Метою статті є порівняльний аналіз вебінарів з формування професійної саморегуляції педагогів, організованих у мирний і воєнний час. Описано практичний досвід проведення таких вебінарів, що були організовані в межах підвищення кваліфікації вчителів восени 2021 р. та весною 2022 р. Аналіз здійснено за авторською методикою відповідно до таких характеристик: залучені особи (організатори, доповідачі, асистенти, учасники); планування та реклама; програмне забезпечення; тестовий запуск; час проведення і тривалість; мета та завдання; засоби; план і зміст; особливості проведення (як був реалізований план, чи висвітлено весь зміст, чи залишився час на запитання слухачів); відгуки. У результаті встановлено, що між вебінарами на схожу тематику у мирний і воєнний час є два основні типи відмінностей. Одні пов'язані з організацією безпечної роботи під час війни (характеристики «планування та реклама», «час проведення і тривалість»). Інші впливають зі змісту навчання (характеристики «мета та завдання», «план і зміст»). Водночас, деякі характеристики практично не відрізнялися («залучені особи», «програмне забезпечення», «тестовий запуск», «засоби», «особливості проведення», «відгуки»). Було зроблено висновки, що сам процес дистанційного навчання чи в мирний, чи у воєнний час залежить від наявності засобів та учасників. Зміст і методи корегуються відповідно від освітніх завдань, а безпекові заходи уже залежать від воєнних загроз.

Ключові слова: вебінар як форма і технологія навчання; підвищення кваліфікації педагогів; вебінари у мирний і воєнний час.

Nadiia SENOVSKA,*orcid.org/0000-0003-2220-1498**Candidate of Pedagogical Sciences,**Associate Professor at the Department of Pedagogy and Education Management**Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University**(Ternopil, Ukraine) ipp56@tnpu.edu.ua***Iryna NESTAIKO,***orcid.org/0000-0002-7022-0573**Candidate of Pedagogical Sciences,**Associate Professor at the Department of Pedagogy and Education Management**Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University**(Ternopil, Ukraine) nestajko_irena@ukr.net*

PROFESSIONAL SELF-REGULATION: COMPARATIVE ANALYSIS OF WEBINARS FOR TEACHERS IN TIME OF PEACE AND WAR

The article analyzes webinars as part of the modern educational process of Ukraine, a European state. The role of webinars within distance learning and professional development is revealed. Based on the study of scientific literature, their disadvantages and advantages are classified. The purpose of the article is a comparative analysis of webinars on the formation of professional self-regulation of teachers, organized in peacetime and wartime. The practical experience of conducting such webinars, which were organized as part of teacher training in the fall of 2021 and spring of 2022, is described. The analysis was carried out according to the author's methodology according to the following characteristics: involved persons (organizers, speakers, assistants, participants); planning and advertising; software; test run; time and duration; purpose and task; means; plan and content; specifics of organization (how the plan was implemented, whether the entire content was covered, whether there was time left for audience questions); feedback. As a result, it was established that there are two main types of differences between webinars on similar topics in peacetime and wartime. Some are related to the organization of safe work during wartime ("planning and advertising", "time and duration" characteristics"). Others arise from the content of training ("purpose and task", "plan and content" characteristics). At the same time, some characteristics were practically unchanged («involved persons», "software", "test run", "means", "specifics of organization", "feedback"). It was concluded that the distance learning process itself, whether in peacetime or wartime, depends on the availability of means and participants. Content and methods are adjusted according to educational tasks, and security measures already depend on military threats.

Key words: webinar as a form and technology of education; professional development of teachers; webinars in peacetime and wartime.

Постановка проблеми. Масовий наступ росіян 24 лютого 2022 р. зробив неможливим звичне мирне життя й освітній процес в Україні. Втім, уже через два тижні навчання продовжилося у дистанційній формі. Звісно, що не у всіх областях. Оскільки російсько-українська війна триває і точні перспективи її розгортання невідомі, педагогам доводиться планувати та здійснювати фахову діяльність в умовах форс-мажору, коли небезпека загрожує самому існуванню закладів освіти в Україні та життю і здоров'ю їхніх працівників і здобувачів освіти. Весною 2022 р. налагодження освітнього процесу дистанційно для багатьох педагогів, школярів і студентів стало чи не єдиною можливістю до нього долучитися: мільйони людей змінили місце проживання через війну.

Дуже вагомим виявився досвід дистанційного навчання, набутий в період пандемії COVID-19. Ще одним чинником, який сприяв відновленню роботи закладів освіти України (наскільки це можливо) стала євроінтеграція. Дистанційний формат освітнього процесу не є чимось новим у Європейському Союзі. Відповідно, Україна, що стала 23 червня 2022 року офіційним кандидатом в ЄС, має право і можливість долучитися до кращих європейських здобутків у контексті освіти. «Електронне навчання, що ґрунтується на використанні Інтернет-технологій для створення, управління, добору освітнього контенту, збереження відомостей про студентів та для контролю їх успішності, для спілкування та комунікацій невпинно стає традиційною основою освітнього процесу» (Малежик, Ткачук, 2019: 272). Чимало

сучасних освітніх технологій та засобів застосовуються українськими педагогами вже певний час. Серед них – вебінар.

Аналіз досліджень. Заклади освіти України для організації навчання в сучасних непростих умовах можуть орієнтуватися на дослідження і доробок низки вчених: Д. Кігана (Keegan, 2000), Н. Морзе, О. Ігнаєнка (Морзе, Ігнатенко, 2010), Л. Білоусової, В. Андрієвської (Білоусова, Андрієвська, 2017), О. Косоґова (Косоґоров, 2017), Є. Смирнової-Трибульської (Smirnova-Trybulska, 2020) та ін.

Для того, щоб задовольнити попит здобувачів освіти, застосовуючи інформаційні та комунікативні технології, важливо було організувати доступні електронні освітні ресурси для вивчення дисциплін у режимі самостійної роботи та контроль за цим процесом. О. Капустянська зазначала: «При цьому обов'язково пропонувалося використання в навчальному процесі спочатку асинхронного спілкування студента й викладача (е-пошта, форум), а потім і синхронного спілкування (чат). У рідких випадках через дорожнечу програмного забезпечення й трафіка передбачалося проведення відеоконференцій для потоків студентів... Успіх у розвитку ІКТ і чітке розуміння академічною громадськістю того, що найбільша ефективність у досягненні високої якості освіти досягається при особистому спілкуванні викладача зі студентами, привели до того, що приблизно з 2011 року почалася активна розробка, а потім і застосування при навчанні нової освітньої інформаційно-комунікаційної технології – вебінарів» (Капустянська, 2015: 1).

Сам термін «webinar (web-based seminar)» – англійський за походженням і перекладається як «семінар, організований за допомогою веб-технологій». Спершу вони набули поширення в середовищі бізнесу. Для їх організації використовували технології відео-конференції, інтернет-телефонії та ін. У перші роки після появи Інтернету навіть позначали поняттям «веб-конференція» гілку форуму або дошки оголошень. Пізніше термін набув значення спілкування в режимі реального часу. Сучасним вебінарам (залежно від провайдера) може бути притаманна функція анонімності («невидимості») користувачів: учасники однієї і тієї самої конференції можуть не знати про присутність один одного.

Коли в мережі Інтернет почали масово використовуватися (стали доступними) надійні системи конференц-зв'язку, з'явився вебінар як особлива форма навчання (кінець 1990-их рр.). Як правило, для організації вебінару необхідно зареєструватися на відповідному порталі, що надає такі послуги, і ввійти у віртуальний клас. При цьому сервіс може бути безкоштовним і платним. Природно, що платний сервіс забезпечує більші можливості.

Сьогодні, коли йдеться про вищу освіту та підвищення кваліфікації, неможливо уявити ці процеси без вебінарів. Г. Онкович зазначає, що «Ця новітня форма освіти і самоосвіти засобами новітніх медіаосвітніх технологій набула швидкого поширення» (Онкович, 2021: 121).

В освітньому процесі вебінар визначається одночасно як інформаційно-комунікаційна технологія (Капустянська, 2015; Малежик, Ткачук, 2019) та форма навчання (Таран, 2018; Жовнір, Бондар, 2018). Своєрідне поєднання цих підходів запропонувала Г. Онкович: «розглядувану технологію цілком доречно інтерпретувати інтерактивною мережевою формою організації навчального заняття, обов'язковою умовою проведення якого є послуговування інформаційними і програмними ресурсами. Це лекція (семінар) у інформаційній мережі Інтернет у режимі онлайн» (Онкович, 2021: 125). У контексті нашої роботи трактуватимемо вебінар як мережеве навчальне заняття, що проводиться дистанційно з використанням програмних засобів та ресурсів, які забезпечують високу інформаційну насиченість і активність слухачів в режимі реального часу. «Указана форма дистанційного навчання стрімко розвивається. Про це свідчить широка популярність веб-сайтів, на яких представлено детальні рекомендації та покрокові інструкції до створення і проведення різних за складністю й тематикою вебінарів,

зустрічей у режимі онлайн, інтернет-семінарів і веб-конференцій» (Жовнір, Бондар, 2018: 4).

Проблемою впровадження вебінарів в освітній процес України займалися Н. В. Морзе, О. В. Ігнатенко (Морзе, Ігнатенко, 2010), В. М. Кухаренко (Кухаренко, 2011), В. О. Царенко (Царенко, 2011), Г. В. Ткачук (Ткачук, 2016) та ін. «На сьогодні дослідники вирізняють цілу низку вебінарів: навчальні, організаційні, вебінари для підтримки досліджень, інформаційно-презентаційні, консультаційні, вебінари-інтерв'ю тощо. Кожен з указаних видів має свої особливості, а також безумовну користь для навчального процесу» (Онкович, 2021: 126).

Частина дослідників (Капустянська, 2015; Ткачук, 2016; Просяна, Томченко, 2020; Свяцький, Скрипнік, 2015) зазначає, що вебінар має суттєві переваги в сучасному освітньому процесі: *мінімальні витрати на проведення заходів*, які організовує та проводить заклад освіти, час на підготовку і проведення лектором вебінару незалежно від розміру навчальних груп є незначним; *порівняно невисока вартість*, адже простота проведення й долучення слухачів до вебінару – чудовий варіант комбінації ціни та якості дистанційного навчання; *дистанційна форма спілкування* – слухати лектора можна, перебуваючи будь-де; *зручність* – долучення до сучасних вебінарів можна здійснити як зі смартфона, так і з комп'ютера з доступом до Інтернету; *доступність* для практично необмеженої кількості учасників; *інтерактивність взаємодії між учасниками і ведучим*, що досягається засобами чату (найчастіше) або за допомогою відеозв'язку; часто є можливість поставити запитання тренерам перед початком реєстрації; лектори можуть надавати відповіді як в режимі реального часу, так через листування електронною поштою; *можливість доступу до веб-ресурсів* і в процесі проведення вебінару, і після нього – адже після закінчення учасникам надається посилання для скачування презентації, часто – повторного перегляду; *можливість збереження вебінару у відповідному відео форматі*, тоді записи можна переглянути на Youtube-каналі чи інших ресурсах.

Водночас вчені (Словінська, 2013; Малежик, Ткачук, 2019) звертають увагу і на недоліки такої форми навчання: *майже повна відсутність емоційного зв'язку*, який є важливим у процесі обговорення, оскільки доповідачеві важливо бачити емоції слухачів і відповідно реагувати на них для підтримання уваги; *при проведенні практичних занять налагодити повну інтерактивну взаємодію не вдається*, оскільки

ведучий не має змоги самостійно прослідкувати, на якому етапі виконання завдань знаходиться той чи інший учасник; *важко, а іноді зовсім неможливо проводити виховну роботу з учасниками*, оскільки відсутні умови щодо педагогічного впливу на навчання і виховання.

П. Малезик та Г. Ткачук зазначають, що «ряд проблем, які створюють вказані обмеження, не є значними і в подальшому знайдуть своє вирішення. Деякі із складностей можуть бути попереджені та вирішені заздалегідь. Наприклад, виховна робота з учасниками може бути проведена напередодні організації вебінару» (Малезик, Ткачук, 2019: 273). О. Капустянська теж демонструє віру у перспективи застосування вебінарів в освітньому процесі: «Вебінари належать до тієї технології, яка сумісна з багатьма організаційними формами й методами навчання. Однак учасникам вебінарів потрібен час для розвитку спеціальних навичок, необхідних для роботи в режимі вебінару» (Капустянська, 2015: 1).

Вебінари є не лише формою навчання (переважно в сучасній вищій школі). Дуже часто їх застосовують при підвищенні кваліфікації. Незважаючи на військові дії, в онлайн-просторі України функціонують кілька організацій та платформ (На Урок, EdEra, Освіторія, СУТО ПРО, ІВА «Освіта України» та ін.) котрі успішно практикують вебінари як форми підвищення кваліфікації на підставі КВЕД 85.59 Освіта (діяльність з додаткової підготовки з певної дисципліни; діяльність курсів з підвищення професійної кваліфікації). Кожен учасник цих заходів отримує документ (сертифікат) відповідно до вимог пункту 13 «Порядку підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 800 від 21.08.2019 р., в якому йдеться про підвищення кваліфікації і кількість зарахованих при цьому годин.

Метою статті є порівняльний аналіз вебінарів з формування професійної саморегуляції вчителів як частини сучасного освітнього процесу України (підвищення кваліфікації педагогів) у мирний і воєнний час.

Виклад основного матеріалу. Для здійснення порівняльного аналізу вебінарів з формування професійної саморегуляції вчителів як частини сучасного освітнього процесу України (підвищення кваліфікації педагогів) у мирний і воєнний час доречно використати алгоритм, що був описаний нами у попередніх публікаціях (Senovska, Nestaiiko, 2022; Сеньовська, 2022). Він полягає в описі цих форм навчання за виокремленими характеристиками: 1) залучені особи (організа-

тори, доповідачі, асистенти, учасники); 2) планування та реклама; 3) програмне забезпечення; 4) тестовий запуск; 5) час проведення і тривалість; 6) мета та завдання; 7) засоби; 8) план і зміст; 9) особливості проведення (як був реалізований план, чи висвітлено весь зміст, чи залишився час на запитання слухачів); 10) відгуки.

У відносно мирний час (до 24 лютого 2022 року) було проведено перший з аналізованих вебінарів – «Секрети професійної саморегуляції педагога» (25.11.2021; спікер – Надія Сеньовська). Другий – «Допоможи собі сам! Саморегуляція педагога в умовах війни» (18.05.2022; спікер – Надія Сеньовська) – зорганізували вже після повномасштабного вторгнення. Зважаючи на близькість тематики, буде зручно визначити схожі та відмінні риси вебінарів.

1. Залучені особи.

Загальновідомо, що ефективний вебінар передбачає чотири ролі для залучених осіб: *організатор* – готує подію, забезпечує її рекламу, домовляється зі спікером про оплату (чи виступ на волонтерських засадах) тощо; *доповідач* – фахівець, який, власне, проводить вебінар, ознайомлює слухачів з теоретичною інформацією, що стосується теми, а також зі своїми практичними напрацюваннями, які можуть бути їм корисні; *асистент* – особа, що стежить за програмним забезпеченням, вмикає і вимикає у потрібний час вікна відеотрансляції, усуває короткочасні збої в каналах зв'язку, реагує на нові повідомлення в чаті, іноді обирає найактуальніші для передачі доповідачу тощо; *учасники* – особи, які зацікавлені отримати інформацію, яку надасть їм спікер (а також документ/сертифікат, котрий підтверджує факт участі у вебінарі).

Організаторкою обох аналізованих вебінарів була Тетяна Ухіна, засновниця й очільниця Тренінгового центру «Сертифіковані українські технології освіти» (СУТО). Вона ж виконувала функцію *помічниці*: спілкувалася з учасниками на початку та в кінці заняття, представляла спікера, стежила за роботою програмного забезпечення.

Доповідачкою була Надія Сеньовська, доцентка кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, що захистила кандидатську дисертацію (2008), яка стосувалася професійної саморегуляції педагога і відтоді не полишала активних досліджень окремих аспектів зазначеної теми.

Учасниками вебінару були педагоги з різних куточків України, а також студенти педагогічного університету.

Варто зазначити, що характеристика залучених осіб для обох вебінарів ідентична. Відмінність полягає лише в мотивації учасників. Якщо у листопаді 2021 вони були зацікавлені в підвищенні кваліфікації й отриманні практичних порад стосовно саморегуляції фізичного і психічного стану у процесі педагогічної діяльності та жили в Україні, то в травні 2022 чимало слухачів перебувало вже за кордоном, адже їхні міста обстрілювалися чи були окуповані російськими військами. Частина стали внутрішньо переміщеними особами. Усі зацікавлені продовжували працювати й навчатися дистанційно. Саморегуляція фізичного і психічного стану педагогів у воєнний час виявилася доволі актуальною темою.

2. Планування та реклама.

Безумовно, вебінар необхідно планувати заздалегідь і сповіщати потенційних учасників про дату і час. Перший з аналізованих («Секрети професійної саморегуляції педагога»; 25.11.2021) було заплановано за два тижні, інформація на сайті Тренінгового центру «Сертифіковані українські технології освіти» з'явилася наступного ж дня (12.11.2021), а за тиждень до події вже була реклама у соцмережах («Facebook», «Instagram») на сторінках Тренінгового центру СУТО. Усім, хто зареєструвався, було розіслано запрошення електронною поштою, а за добу й за годину до трансляції – нагадування. Інформація про вебінар, розміщена на сайті Тренінгового центру СУТО, містила *основні блоки*: програма підвищення кваліфікації (план-програма вебінару); професійні компетентності, які розвинуть/удосконалять учасники вебінару; зацікавлення учасників – які їхні які «болі» чи проблеми допоможе вирішити вебінар; основний меседж; цільова аудиторія; що отримає учасник вебінару для себе; інформація про доповідачку (плюс фото); чому учасники мають повірити й зареєструватися на вебінар.

Другий вебінар («Допоможи собі сам! Саморегуляція педагога в умовах війни»; 18.05.2022) аналогічно – було заплановано заздалегідь (приблизно за десять днів) і сповіщено потенційних учасників про дату і час: інформація на сайті Тренінгового центру «Сертифіковані українські технології освіти», реклама у соцмережах («Facebook», «Instagram») на сторінках Тренінгового центру СУТО, зпрошення і нагадування електронною поштою. Інформація про цей вебінар, розміщена на сайті Тренінгового центру СУТО, містила аналогічні попереднім основні блоки.

Єдина суттєва різниця на цьому етапі полягала у зменшенні кількості часу між першим оголошенням та, власне, вебінаром (14 днів – 10 днів). Зре-

штою, у воєнний період усе швидко змінюється (і плани, і можливість їх реалізації), тому таке «скорочення» цілком закономірне. Відмінність же між змістом рекламних публікацій на сайті (план, проблеми) обумовлена не зовнішніми обставинами, а виключно змістом вебінарів.

3. Програмне забезпечення.

Програмне забезпечення для проведення вебінарів, як правило, дає можливість демонструвати документи в найпоширеніших форматах; передавати мову й відеозображення ведучого й (за потреби) інших осіб; спілкуватися в чаті; демонструвати відеоролики; малювати графічні об'єкти й текст на білій дошці; здійснювати перехоплення екрана комп'ютера; розміщати файли для обміну; проводити опитування слухачів.

Обидва аналізовані вебінари демонструвалися на каналі You Tube «Тренінговий центр СУТО» і були організовані за допомогою сервісу StreamYard. Це дало можливість організатору та доповідачу бути в ефірі одночасно та проводити опитування слухачів, демонструвати презентацію, а учасникам спілкуватися в текстовому чаті.

4. Тестовий запуск.

Тестовий запуск обох вебінарів, безумовно, теж проводився – за два дні (23.11.2021 і 16.05.2022 відповідно). Загальновідомо, що це робиться для перевірки якості відео й звуку, запуску презентації, виявлення можливих «дір» доповіді (відсутність логічної послідовності між слайдами тощо) і задля ознайомлення спікера з роботою програми (у нашому випадку – сервісом StreamYard) якщо він раніше працював з іншими. Часу це зайняло небагато. До того ж мінімізувалися ризики технічних «накладок» під час виступу. Зокрема, перед першим вебінаром були виявлені певні проблеми зі звуком (доповідачці доводилося сідати майже впритул до екрану, щоб її було чути. Це вирішилося за допомогою навушників.

5. Час проведення і тривалість.

Час проведення вебінару «Секрети професійної саморегуляції педагога» (25.11.2021) – четвер, 19.00 – традиційний для такого типу заходів, що їх організував Тренінговий центр СУТО до повномасштабного вторгнення. А, отже, звичний для зацікавлених осіб.

Вебінар «Допоможи собі сам! Саморегуляція педагога в умовах війни» (18.05.2022) теж проводився у час, який від квітня 2022 вже став традиційним – середа, 15.00. Середина дня обрана не випадково – так значно менше шансів, що заняття доведеться відкласти через повітряну тривогу (вся освітня активність зупиняється і учасники отримують нагадування спуститися у найближче сховище).

Таким чином, різниця пояснюється вимогами безпеки у воєнний час і (в контексті підвищення кваліфікації) не є суттєвою.

Обидва вебінари були розраховані на півтори години (19.00–20.30 і 15.00–16.30 відповідно). Однак, виступи доповідачки зайняли менше часу (трохи більше години). Адже була організаційна частина (привітання, представлення спікера, зачитування коментарів у чаті, відповіді на запитання слухачів, прощання).

6. Мета та завдання.

Вебінар «Секрети професійної саморегуляції педагога» (25.11.2021). *Мета:* активізувати у слухачів опорні знання про професійну саморегуляцію педагогів, сприяти засвоєнню нової інформації з означеної теми, стимулювати формування саморегуляційних навичок та вмінь. *Завдання:* 1) систематизувати розрізнені знання педагогів про фахову саморегуляцію; 2) сприяти усвідомленому застосуванню ними окремих саморегуляційних умінь; 3) сприяти формуванню навичок професійної саморегуляції (оволодіння методами відключення, переключення, розосередження, відволікання, фізичного навантаження); 4) вдосконалити в слухачів механізм рефлексії.

Вебінар «Допоможи собі сам! Саморегуляція педагога в умовах війни» (18.05.2022). *Мета:* активізувати у слухачів опорні знання про професійну саморегуляцію педагогів, сприяти засвоєнню актуальної інформації з означеної теми; стимулювати формування саморегуляційних механізмів в умовах постійного стресу (через війну). *Завдання:* 1) систематизувати розрізнені знання педагогів про фахову саморегуляцію; 2) сприяти усвідомленому застосуванню ними окремих саморегуляційних умінь у стресових ситуаціях (дослухатися до сигналів та потреб власного тіла, відчувати його, не «губитися» у негативі; усвідомити та прийняти власні страхи та емоції та пропрацювати їх; зосереджуватися на прийнятті та реалізації ефективних професійних рішень); 3) вдосконалити в слухачів саморегуляційні механізми.

Різниця теж обумовлена тематично.

7. Засоби.

Ідентичні: персональний комп'ютер, ноутбук чи смартфон у кожного учасника; презентаційні матеріали в спікера. Наявність презентації, яку потім надсилають слухачам, є загальною перевагою вебінарів. Адже вона одночасно активізує увагу на важливих моментах викладу та є своєрідним конспектом матеріалу. Єдина різниця – спосіб підготовки презентації: для вебінару «Секрети професійної саморегуляції

педагога» (25.11.2021) було використано ресурс Canva, а для заняття «Допоможи собі сам! Саморегуляція педагога в умовах війни» (18.05.2022) – Google Jamboard. Ця відмінність ніяк не пов'язана із мирним чи воєнним часом, виключно зі впадою баннями доповідача.

8. План і зміст.

План першого вебінару «Секрети професійної саморегуляції педагога» (25.11.2021) містив такі пункти:

1. Характеристика саморегуляції вчителя.
2. Методи фахової саморегуляції педагога: хороші та різні.
3. Фізичне навантаження: панацея чи плацебо?
4. Способи активізації власної професійної саморегуляції: коротка інструкція для педагогів.

План другого вебінару «Допоможи собі сам! Саморегуляція педагога в умовах війни» (18.05.2022) складався з таких пунктів:

1. Дециця теорії: основні характеристики саморегуляції педагога.
2. Перш, ніж спілкуватися з дітьми: невеличка самодіагностика.
3. Саморегуляційні методики для воєнного часу (швидко, просто, безпечно).

Відмінність плану і змісту вебінарів пояснюється їх тематикою. Варто зауважити, що другий якраз присвячений «воєнній реальності».

9. Особливості проведення.

Зважаючи на серйозний досвід організації таких занять в Тренінговому центрі «Сертифіковані українські технології освіти», а також враховуючи стаж спікера, можемо констатувати, що плани обох вебінарів були реалізовані у повному обсязі, зміст висвітлено, час на запитання слухачів передбачено.

10. Відгуки.

Вивчаючи відгуки після обох вебінарів (в чаті та особистих повідомленнях), доповідачка та організаторка відзначили їхню (у хорошому сенсі) одноманітність.

«Секрети професійної саморегуляції педагога» (25.11.2021): «Дуже цікаво», «Дуже доречно», «Знадобиться після робочого дня», «Гарно розслабили», «Підняли настрій», «Обов'язково буду використовувати», «Дякуємо».

«Допоможи собі сам! Саморегуляція педагога в умовах війни» (18.05.2022): «Супер, це дійсно те що потрібно саме зараз♥ дякую», «Дякую за цікаві впраи, спробуємо їх», «Дякую за цінний матеріал», «суперрррр, відразу відкривається 2 дихання», «Дякую», «Клас! Ожила! Сідницям особливо допомогло, бо засиділася за ноутом».

Це дало можливість зробити висновок, що тема актуальна і є потреба продовжувати її на інших формах підвищення кваліфікації педагогів: як вебінарах, так і тренінгах. Досвід організації тренінгів з формування саморегуляційних умінь учителів (цієї ж доповідачки) в онлайн та офлайн форматах описаний в іншій нашій роботі (Сеньовська, Нестайко, 2021).

Висновки. Таким чином, порівняльний аналіз вебінарів з професійної саморегуляції для педагогів у мирний і воєнний час дав можливість виявити два основні типи відмінностей:

- 1) пов'язаних з організацією безпечної роботи під час війни (характеристики «планування та реклама»; «час проведення і тривалість»);
- 2) пов'язаних зі змістом (характеристики «мета та завдання»; «план і зміст»).

Водночас, є характеристики, які практично не відрізнялися («залучені особи»; «програмне забезпечення»; «тестовий запуск»; «засоби»; «особливості проведення»; «відгуки»). Очевидно, це пов'язано з тим, що сам процес дистанційного навчання чи в мирний, чи у воєнний час залежить від наявності засобів та учасників. Зміст і методи корегуються відповідно від освітніх завдань, а безпекові заходи уже залежать від воєнних загроз.

Припускаємо, що, зважаючи на обмеження когнітивної функції від постійного стресу, в період війни тематика можливих вебінарів для педагогів дещо звужується. Адже актуальним є те, що дає можливість функціонувати в непростих умовах. Однак, це вже є темою іншого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоусова Л., Андрієвська В. Концепція BYOD як інструмент реалізації STEAM-освіти. *Фізика*, 2017. Випуск 4 (14). С. 13–17.
2. Жовнір М., Бондар Н. Використання вебінарів лінгвоукраїнознавчого спрямування в процесі навчання української мови як іноземної. *Актуальні питання медичної (фармацевтичної) освіти іноземних громадян: проблеми та перспективи* : збірник статей навч.-наук. конф. з міжнар. участю. (Полтава, 22 листопада 2018 р.) Полтава, 2018. С. 29–33. URL: <http://repository.pdmu.edu.ua/handle/123456789/9025> (дата звернення: 9.08.2022).
3. Капустянська О. Вебінари як нова освітня інформаційно-комунікаційна технологія. *Урок. ОСВІТА.UA*. 16 березня 2015 року. URL: <https://urok.osvita.ua/materials/education/46395/> (дата звернення: 9.08.2022).
4. Keegan D. Distance training: taking stock at a time of change. London and New York: Routledge, 2000.
5. Косошов О. Метод аналізу та оцінювання інформаційних загроз державі у воєнній сфері для визначення адекватних заходів протидії. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*, 2017. № 3 (30). С. 40–44. URL: <http://sit.nuou.org.ua/article/download/213554/213677> (дата звернення: 9.08.2022).
6. Кухаренко В. Використання вебінарів у навчальному процесі. *Комп'ютер в школі та сім'ї*, 2011. № 2 (90). С. 12–16.
7. Малєжик П., Ткачук Г. Вебінар як форма організації практико-технічної підготовки майбутніх ІТ-фахівців. *Науковий вісник імені В. О. Сухомлинського*, 2019. Педагогічні науки. № 4 (67). URL: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/ped-visnik-67-2019-51.pdf> (дата звернення: 9.08.2022).
8. Морзе Н., Ігнатенко О. Методичні особливості вебінарів як інноваційної технології навчання. *Інформаційні технології в освіті* : зб. наук. пр. Вип. 5. Херсон : ХДУ, 2010. С. 31–39.
9. Онкович Г. Вебінар як публічний виступ та його різновиди. *Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка*. Т. 48. Донецьк – Маріуполь, 2021. С. 117–134 с.
10. Присяна Д. І. Томченко М. А. Вебінар як форма розвитку професійних компетентностей майбутніх науково-педагогічних працівників. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 05. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 76. Київ, 2020. С. 131–137. URL: <http://enpui.npu.edu.ua/handle/123456789/32919> (дата звернення: 9.08.2022).
11. Постанова Кабінету Міністрів України № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників». *Державна служба якості освіти*. Головна. Законодавство. 21.08.2019. URL: <https://sqe.gov.ua/law/postanova-kabinetu-ministriv-ukrain-52/> (дата звернення: 9.08.2022).
12. Свяцький В., Скрипник О. Вебінар як складова дистанційної освіти. *Moderní informační technologie*, 2015. № 15. С. 71–73.
13. Сеньовська Н. Безоплатний вебінар «Секрети професійної саморегуляції педагога». *Тренінговий центр «Сертифіковані українські технології освіти»*. 25.11.2021. URL: <https://suto-tc.com/v webinar-sekret-y-samorehuliatyii/> (дата звернення: 9.08.2022).
14. Сеньовська Н. Саморегуляція педагога в умовах війни: аналіз вебінару (на матеріалі практичного досвіду). *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку*: матеріали XXII Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. І.В. Жукової, С.О. Романенка. м. Любляна (Словенія): ГО «ВАДНД», 2022. С. 408–413.
15. Сеньовська Н., Нестайко І. Формування саморегуляційних умінь педагогів: тренінг онлайн і тренінг офлайн. *Scientific Journal Virtus*. № 59, грудень, 2021. Ст. 25–30. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/24688> (дата звернення: 9.08.2022).
16. Senovska N., Nestaiko I. Webinar as a form of qualification of teachers: on the material of practical experience. *Digitalization and information society. Selected issues*: Monograph. University of Technology, Katowice, 2022. С. 220–226.

17. Словінська О. Вебінар як різновид електронної веб-конференції та його місце у мережевому колаборативному навчальному процесі. *Інформаційні технології в освіті*, 2013. Вип. 17. С. 173–177.
18. Smyrnova-Trybulska E., Terlecka T., Varthenko-Trotsenko L., Morze N. Implementation of adaptive learning at higher education institutions by means of Moodle LMS. *Journal of Physics: Conference Series*, Volume 1840, XII International Conference on Mathematics, Science and Technology Education (ICoM-MaSTEd 2020) 15-17 October 2020, Кривий Ріг, Ukraine. URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1840/1/012062/pdf> (дата звернення: 9.08.2022).
19. СУТОвебінар: «Допоможи собі сам! Саморегуляція педагога в умовах війни» (Пряма трансляція відбулася 18 трав. 2022 р.; спікер – Надія Сеньовська). URL: https://www.youtube.com/watch?v=5YQcMRL2R_c (дата звернення: 9.08.2022).
20. Таран М. Вебінар – сучасна форма навчання та спілкування: методичні рекомендації. Запоріжжя, 2018. 34 с.
21. Ткачук Г. Особливості організації та проведення вебінарів засобами платформи Bigbluebutton. *Комп'ютер у школі та сім'ї*, 2016. № 2 (130). Київ: Фенікс. С. 43–46.
22. Царенко В. Вебінар як технологія навчального співробітництва учнів і вчителів середніх шкіл. *Інформаційні технології в освіті* : зб. наук. праць. Вип. 9. Херсон: ХДУ, 2011. С. 89–93.

REFERENCES

1. Bilousova L., Andriievska V. Kontsepsiia BYOD yak instrument realizatsii STEAM-osvity. [The concept of BYOD as a tool for the implementation of STEAM education]. *Physics*, 2017. Nr. 4 (14), pp. 13–17 [in Ukrainian].
2. Zhovnir M., Bondar N. Vykorystannia vebinariv linhvoukrajnoznavchoho spriamuvannia v protsesi navchannia ukrain-skoj movy yak inozemnoj. [The use of webinars in the linguistic and Ukrainian studies direction in the process of learning the Ukrainian language as a foreign language]. Actual issues of medical (pharmaceutical) education of foreign citizens: problems and prospects: zbirnyk statei navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastiu. (Poltava, 22 lystopada 2018 r.) Poltava, 2018, pp. 29–33. URL: <http://repository.pdmu.edu.ua/handle/123456789/9025> (data zvernennia: 9.08.2022) [in Ukrainian].
3. Kapustianska O. Vebinary yak nova osvitnia informatsiino-komunikatsiina tekhnolohiia. [Webinars as a new educational information and communication technology]. Lesson. EDUCATION. UA. 16.03.2015. URL: <https://urok.osvita.ua/materials/education/46395/> (data zvernennia: 9.08.2022) [in Ukrainian].
4. Keegan D. Distance training: taking stock at a time of change. London and New York: Routledge, 2000.
5. Kosohov O. Metod analizu ta otsiniuvannia informatsiinykh zahroz derzhavi u voiennoi sferi dlia vyznachennia adekvatnykh zakhodiv protydii. [Method of analysis and assessment of informational threats to the state in the military sphere to determine adequate countermeasures]. *Modern information technologies in the field of security and defense*, 2017. Nr 3 (30), pp. 40–44. URL: <http://sit.nuou.org.ua/article/download/213554/213677> (data zvernennia: 9.08.2022) [in Ukrainian].
6. Kukharenko V. Vykorystannia vebinariv unavchalnomu protsesi. [Use of webinars in the educational process]. *Computer in school and family*, 2011. Nr 2 (90), pp. 12–16 [in Ukrainian].
7. Malezhyk P., Tkachuk H. Vebinar yak forma orhanizatsii praktyko-tekhnichnoi pidhotovky maibutnikh IT-fakh-ivtsiv. [Webinar as a form of organization of practical and technical training of future IT specialists]. *Scientific Bulletin named after V. O. Sukhomlynskyi*, 2019. Pedagogical sciences. Nr 4 (67). URL: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/ped-visnik-67-2019-51.pdf> (data zvernennia: 9.08.2022) [in Ukrainian].
8. Morze N., Ihnatenko O. Metodychni osoblyvosti vebinariv yak innovatsiinoi tekhnolohii navchannia. [Methodological features of webinars as an innovative learning technology]. *Information technologies in education: zb. nauk. pr.* Nr 5. Kher-son : KhDU, 2010, pp. 31–39 [in Ukrainian].
9. Onkovych H. Vebinar yak publichnyi vystup ta yoho riznovydy. [Webinar as a public speech and its varieties]. *Donetsk Bulletin of the Scientific Society named after Shevchenko*. T. 48. Donetsk – Mariupol, 2021, pp. 117–134 [in Ukrainian].
10. Prosiiana D. I. Tomchenko M. A. Vebinar yak forma rozvytku profesiinykh kompetentnosti maibutnikh nauko-vo-pedahohichnykh pratsivnykiv. [Webinar as a form of development of professional competences of future scientific and pedagogical workers]. *Scientific journal of the M.P. Drahomanov NPU. Series 05. Pedagogical sciences: realities and prospects*. Nr 76. Kyiv, 2020, pp. 131–137. URL: <http://enpui.npu.edu.ua/handle/123456789/32919> (data zvernennia: 9.08.2022) [in Ukrainian].
11. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 800 «Deiaki pytannia pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh i nauko-vo-pedahohichnykh pratsivnykiv» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine Nr 800 «Some issues of improving the qualifications of pedagogical and scientific-pedagogical workers»]. State Service of Education Quality. Main. Legislation. 21.08.2019. URL: <https://sqe.gov.ua/law/postanova-kabinetu-ministriv-ukrain-52/> (data zvernennia: 9.08.2022) [in Ukrainian].
12. Sviatskyi V., Skrypnyk O. Vebinar yak skladova dystantsiinoi osvity. [Webinar as a component of distance education]. *Modern information technology*, 2015. Nr 15, pp. 71–73 [in Ukrainian].
13. Senovska N. Bezoplatnyi vebinar «Sekrety profesiinoi samorehuliatcii pedahoha» [Free webinar «Secrets of professional self-regulation of a teacher»]. Training center «Certified Ukrainian educational technologies». 25.11.2021. URL: <https://suto-tc.com/vebinar-sekrety-samorehuliatcii/> (data zvernennia: 9.08.2022) [in Ukrainian].
14. Senovska N. Samorehuliatciiia pedahoha v umovakh viiny: analiz vebinaru (na materiali praktychnoho dosvidu) [Teacher self-regulation in war conditions: webinar analysis (based on practical experience)]. *Modern aspects of the modernization of science: state, problems, development trends: materials of the XXII International Scientific and Practical Conference / za red. I.V. Zhukovoi, Ye.O. Romanenka. m. Liubliana (Slovenia): HO «VADND»*, 07.07.2022, pp. 408–413 [in Ukrainian].
15. Senovska N., Nestayko I. Formuvannia samorehuliatciinykh umin pedahohiv: treninh onlain i treninh oflain [Формування саморегуляційних умінь педагогів: тренінг онлайн і тренінг офлайн]. *Scientific Journal Virtus*. Nr 59, 12.2021, pp. 25–30. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/24688> (data zvernennia: 9.08.2022) [in Ukrainian].

16. Senovska N., Nestaiko I. Webinar as a form of qualification of teachers: on the material of practical experience. Digitalization and information society. Selected issues: Monograph. University of Technology, Katowice, 2022, pp. 220–226.
17. Словінська О. Вебінар як різновид електронної веб-конференції та його місце у мережевому колаборативному навчальному процесі [Webinar as a type of electronic web conference and its place in the network collaborative learning process]. Information technologies in education, 2013. Nr 17, pp. 173–177 [in Ukrainian].
18. 18. Smyrnova-Trybulska E., Terlecka T., Varthenko-Trotsenko L., Morze N. Implementation of adaptive learning at higher education institutions by means of Moodle LMS. Journal of Physics: Conference Series, Volume 1840, XII International Conference on Mathematics, Science and Technology Education (ICon-MaSTEd 2020) 15-17 October 2020, Kryvyi Rih, Ukraine. URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1840/1/012062/pdf> (data zvernennia: 9.08.2022).
19. SUTOvebinar: «Dopomozhy sobi sam! Samorehuliatyia pedahoha v umovakh viiny» [SUTOvebinar: «Help yourself! Self-regulation of a teacher in the conditions of war»] (Priama translatsiia vidbulasia 18 trav. 2022 r.; spiker – Nadiia Senovska). URL: https://www.youtube.com/watch?v=5YQcMRL2R_c (data zvernennia: 9.08.2022) [in Ukrainian].
20. Taran M. Vebinar – suchasna forma navchannia ta spilkuvannia: metodychni rekomendatsii [Webinar is a modern form of learning and communication: methodical recommendations]. Zaporizhzhia, 2018. 34 p. [in Ukrainian].
21. Tkachuk H. Osoblyvosti orhanizatsii ta provedennia vebinariv zasobamy platformy Bigbluebutton [Peculiarities of organizing and holding webinars using the Bigbluebutton platform]. Computer in school and family, 2016. Nr 2 (130). Kyiv: Feniks, pp. 43–46 [in Ukrainian].
22. Tsarenko V. Vebinar yak tekhnolohiia navchalnoho spivrobotnytstva uchniv i vchyteliv sereдниkh shkil [Webinar as a technology of educational cooperation of students and teachers of secondary schools]. Information technologies in education: zb. nauk. prats. Nr 9. Kherson: KhDU, 2011, pp. 89–93 [in Ukrainian].